

KREATIVNA NASTAVA I MAS-MEDIJI

Apstrakt: Budućnost obrazovnog sistema zasniva se na sposobnosti za samoučenje i promovisanju značaja i pragmatičnosti kreativne nastave. Iako ćemo se mi u radu baviti i negativnim aspektima medijskog uticaja na buduću kreativnu nastavu, na samom početku važno je napomenuti da mediji imaju i veoma pozitivan uticaj na obrazovanje učenika u osnovnoj školi, jer je sasvim sigurno da digitalni mediji mogu uspešno podupirati nove oblike učenja čime uvećavaju njihovu delotvornost i učinkovitost. Razvoj kao trend i dečje ovladavanje novim tehnologijama su u disproportionalnom odnosu sa prevazilaženjem problema koji nastaju konzumiranjem medijskih sadržaja iz istih, te se s toga problem našeg istraživanja sastoji u odgovoru na pitanje: Da li mas-mediji imaju negativnu ulogu u vaspitanju i obrazovanju dece osnovnoškolskog uzrasta? Rezultati istraživanja ukazuju na mogućnost prevazilaženja postavljenog problema kroz pronalaženje kreativnih i inovativnih načina realizovanja nastavnog procesa. Kreativna nastava kod učenika razvija autonomnost, samostalnost i hrabrost što ih podstiče da deluju pozitivno i da imaju pozitivan pogled na svet. Upravo atraktivnost samog predmeta istraživanja probudili su našu potrebu za njegovim dubljim sagledavanjem i proučavanjem.

Cljučne reči: mas-mediji, kreativna nastava, medijska kompetentnost, kreativna kompetentnost, inovativnost.

Uvod

Budućnost obrazovnog sistema zasniva se na sposobnosti za samoučenje, a elektronsko učenje u tome ima značajnu ulogu. Iako živimo u modernom vremenu, kompjuter nije zamenio ulogu nastavnika, pa ni u najrazvijenijim zemljama. Jedino je možda u nekim zemljama smanjio razdaljinu koju nastavnik mora preći, jer može držati predavanja iz jednog grada u drugi i voditi razgovor putem mas-medija – uživo, što spada u jedan inovativni i racionalni oblik kreativne nastave. O uspešnom vaspitanju i obrazovanju dece i mladih ne može se više raspravljati bez medijskog vaspitanja i medijskog obrazovanja, a socijalizacija mladih nužno obuhvata i medijsku socijalizaciju. Vaspitanici, kao najosetljivija društvena grupa, ujedno su i najpodložniji uticaju medija, jer nemaju dovoljno iskustva ni poželjan nivo medijske pismenosti, kako bi mogli da se odupru njihovim (negativnim) uticajima. Iako ćemo se mi u ovom radu baviti negativnim aspektima medijskog uticaja, na samom početku važno je napomenuti da mediji imaju i veoma pozitivan uticaj na obrazovanje dece u osnovnoj školi, jer je sasvim sigurno da digitalni mediji mogu uspešno podupirati nove oblike učenja čime uvećavaju njihovu delotvornost i učinkovitost. Moderna tehnologija ima pregršt pozitivnih strana, ali treba naučiti kako ih iskoristiti na adekvatan način i kako izbeći zloupotrebu i negativne pojave. Odgovor na postavljena pitanja pronašli smo u implementaciji značaja kreativne nastave kao krucijalnog prediktora negativnih aspekata mas-medija. S obzirom da se umetnost i muzika smatraju jednim vrlo važnim činiocima u razvoju osećaja empatije i određenog senzibiliteta prema svetu, deca učeći kroz

¹ bisera.jevtic@filfak.ni.ac.rs

umetnost bivaju okrenuta jednoj drugoj strani u razmišljanju, podstaknuta kreativnošću. Razvoj kreativnosti ima veliki udeo u kreiranju tolerancije kod dece koja je neophodna u ovom svetu punom diskriminacije. Učenjem kroz umetnost se kod učenika razvija autonomnost, samostalnost i hrabrost koje ih podstiču da deluju pozitivno i da imaju pozitivan pogled na svet. Zbog toga treba u nastavnom radu i procesu insistirati na različitim pristupima kada je u pitanju nasilno i agresivno ponašanje, kao i kada je u pitanju samo učenje. Ovo pospešuje i učenje i motivaciju za učenjem zbog čega umetnost i kreativnost imaju veoma izražen značaj za decu i mlade. Upravo aktuelnost i atraktivnost samog predmeta istraživanja probudili su našu potrebu za njegovim dubljim sagledavanjem i proučavanjem.

Kreativna nastava – prediktor anti-medijske moći

Kreativnost, odnosno *kreativna inteligencija* pre svega podrazumeva kombinaciju ličnosti pojedinca i načina na koji um obrađuje informacije, vrednosti i toga da li okruženje podržava nastojanja pojedinca. Kreativnost pokazuje kako doživljavamo svet oko sebe i od nje zavisi način na koji nešto radimo i ishod ili postignuti rezultat (Rou, 2008: 6). U vreme kada se sve više suočavamo sa velikim problemima poput terorizma, nasilja, beskućništva... veliku ulogu ima kreativna inteligencija koja na različite načine pomaže u pronalasku kreativnih rešenja.

Kreativnost jeste stvaralaštvo koje se deli na dva osnovna elementa:

1. Kreativni pojedinac uočava, vidi, doživljava, kombinuje stvari i pojave na nov, svež i neobičajan način;
2. Kreativni pojedinac proizvodi nove, sveže, neobičajene i drugačije ideje i dela.

Iz ovoga i proizilazi da mnogi smatraju da je kreativna osoba ona koja stvara i proizvodi nešto novo a ne samo uočava. Mnogi autori poput Maila, Beck-Dvoržeka, Lumbarta itd. pod kreativnošću podrazumevaju novinu, originalnost, motivaciju, proces, sposobnost, urođenost, kritičko mišljenje i interakciju sa sredinom (Solomanji & Bognar, 2008). Humanisti govore o kreativnosti da je imanentna svakom ljudskom biću i da je osoba u potpunosti razvila svoju ljudskost koja podrazumeva, između ostalog, i ono najvažnije za školsku okolinu a to jeste ne-agresivna ponašanja koja vode ka nasilju. Karl Rodžers je govorio da ta kreativnost podrazumeva upravo jedan senzibilitet prema svetu, veru u sopstvene sposobnosti u oblikovanju odnosa sa okolinom, da takva osoba živi konstruktivno i u harmoniji. Upravo takav način života podrazumeva da ljudi imaju određene karakteristike: otvorenost za novo, drugačije i različito; autentičnost – težnja za vlastitom originalnošću i posebnošću; skepticizam prema sadašnjoj nauci i tehnologiji usmerenoj prema destrukciji prirode i kontroli nad ljudima; želja za celovitošću – razvoj svih aspekata ljudske osobitosti; želja za intimnošću i potreba za novim načinom komunikacije; osoba procesa – shvataju da su promene nužne i stalne; briga za druge – osetljivost za probleme drugih ljudi; pozitivan odnos prema prirodi – ekološki svesne osobe; kritični prema birokratskim institucijama – institucije treba da služe ljudima; protiv autoritarnosti – veruju u svoja iskustva i ne pokoravaju se spoljnim autoritetima; novac i materijalni status nije njihov cilj; težnja za spiritualnim unutrašnjim mirom (ibid, 2008).

Ovo je direktno povezano sa vaspitanjem i obrazovanjem u školi gde deca treba da postanu ove kreativne osobe koje su u stanju da inoviraju i poboljšaju sebe same ali i svoju okolinu. Novi pristupi u podsticanju kreativnosti podrazumevaju da svi akteri vaspitno-obrazovnog procesa učestvuju u razvoju i kreativnom izražavanju učenika (Maksić i Pavlović, 2015). Mnogi kritičari su ukazali da se u školi ne podržava u dovoljnoj meri razvoj kreativnosti. U nastavi je moguće da se podstiče kreativnost na osnovu pet principa:

1. Uvažavanjem neobičnih pitanja;
2. Uvažavanjem maštovitih i neobičnih ideja;

3. Pokazivanjem deci da njihove ideje imaju vrednost;
4. Osiguravanjem vremena koje se ne vrednuje;
5. Spajanjem evaluacije sa uzrocima i posledicama (Maksić i Pavlović, 2016).

Ovakav način rada omogućava učenicima da dođu samostalno do nekih rešenja i da uopšte uče na načine koji ne podrazumevaju samo reprodukciju viđenog. Oni samostalno uočavaju probleme i postavljaju pitanja, čime se ostavlja mnogo prostora za različite i nove mogućnosti za dolaženje do rešenja. Tu se naglasak stavlja na fluentnost, fleksibilnost i originalnost u razmišljanju, otvorenost novim iskustvima i idejama, na znatiželju, spremnost za preuzimanje rizika i senzibilitet za estetska obeležja (Koludrović i Reić-Ercegovac, 2010: 431).

Razvoj kreativnosti i korišćenje umetnosti u nastavi, u svim predmetima, u ranijim istraživanjima je donela uspeha, učenici su pokazivali zadovoljstvo i postignuća su bila neočekivano dobra iako je učenicima trebalo malo više vremena da se priviknu na takav način rada.

Teorija organizacione kreativnosti predstavlja jednu od prvih istinskih teorija kreativnosti unutar više nivoa, uključujući grupna pravila, grupnu koheziju i socijalne uloge kao ključne socijalne pretkazivače kreativnosti (Stevanović, 2015). U školskom okruženju nastavnici treba da budu ti koji će osigurati takvu klimu organizujući različite aktivnosti. Kreativne aktivnosti obuhvataju kako intelektualne aspekte ličnosti – da je ona intelektualna, originalna, širokih interesovanja; socijalne aspekte, što znači da je takva ličnost pomalo i buntovna, nezavisna, otvorenog duha, tako i motivacione aspekte, što znači da je ona energična, aktivna i ostalo (Kankaraš, 2009: 189). Ovo može da dovede do različitih konflikata i zato je važno da nastavnici ne sputavaju kreativno izražavanje učenika ali moraju da postavljaju granice kako ne bi došlo do njih.

Jedan od najcelovitijih i uspešnih modela (Renuzli & Reis, 2010) potenciranja kreativnosti u nastavi je *Schoolwide Enrichment Model*, koji je izvorno bio namenjen darovitim osobama; odnosi se zapravo na učenje o stvarnim i njima bliskim problemima u prirodnom okruženju čime je učenik aktivno uključen u rešavanje problema, a nastava usmerena na međupodručnu i međupredmetnu integrisanost u kojoj nastavnici rad određuju interesi učenika (Koludrović & Reić-Ercegovac, 2010). Zbog toga treba insistirati u nastavi na razvoju kreativnosti i treba insistirati da učenici budu autonomni, samostalni i hrabri kako bi na svakom času mogli da rade na svojstven način. Cilj savremenog obrazovanja treba da bude učenje o umetnosti, odnosno učenje kroz samu umetnost. Upravo zato, ostvarenje ovog cilja predstavlja jednu neizostavnu potrebu koja podrazumeva integraciju dece u svet kulture i umetnosti, tačnije, spremnost društva da kulturu i umetnost integriše u sistem obrazovanja. Ovo je vrlo važno jer je sve приметnije da su mladi manje skloni da svoje vreme koriste na kreativan način. U drugim zemljama se umetnost ne posmatra kao zadovoljstvo i igra, već pre svega kao sredstvo kojim se poimanje najadekvatnije i svesno kultiviše. Stoga, učenje kroz umetnost je osnovna pretpostavka formiranja *sistema vrednosti* koji treba da nam nudi koordinate kako bismo znali koji je smisao života, pravila igre i ponašanja, jer vrednosni sistem koji izaberemo određuje, uređuje i osmišljava naš život. On vaspitava mlade u duhu poštovanja ljudskih prava i sloboda, međusobne tolerancije i uvažavanja različitosti između pojedinih naroda i kultura, podstiče njihova interesovanja i doprinosi jačanju i razvoju njihove ličnosti (Zdravković i Jovanović, 2015).

Rezolucija Evropskog parlamenta, *Artistic studies in the European Union*, daje svojim članicama i zemljama kandidatima sledeće preporuke: da umetničko obrazovanje bude obavezno na svim nivoima, da u proučavanju umetnosti treba koristiti najsavremenije informaciono-komunikacijske tehnologije itd. Najvažnije postavke se odnose na podizanje kvaliteta u kulturi, društvu i privredi i primenu kreativnog i kritičkog pristupa nastavnim sadržajima (Milićević, Pejić i Komlenić, 2016).

Kako je umetnost specifična delatnost koja izvire iz čovekovog bića i društvenih odnosa, ona podrazumeva jedan oblik društvene svesti koja obuhvata i izražava široku oblast ljudskog iskustva – osećanja, mišljenja i postupaka i to u estetskim formama koje se obraćaju čulima sa ciljem da preko njih izazovu u ljudima emocionalne, intelektualne i voljne aktivnosti i reakcije. Time se preventuju i različiti disocijalni i asocijalni načini ponašanja i obezbeđuje veća doza kreativnosti u rešavanju različitih problema i životnih zadataka.

Kreativnost i inovativnosti postaju neraskidiva veza jer se kreativnost sve više sagledava kao nepresušni izvor inovacija, odnosno kao izvor promena i napretka (Milićević, Pejić i Komlenić, 2016: 64). Treba se imati na umu da, iako su ova dva pojma veoma usko povezana, da se ne identifikuju. Smatra se da kreativni proces u individualnom ili grupnom kontekstu treba da se posmatra kao prva faza u ostvarivanju inovacija (Milivojević, 2017). Od želje nastavnika da unapređuju svoj rad i da prate promene, zavisiće kakva će nastava da bude i kakve će metode i tehnike da koriste na časovima. Nastava se sada deli na dve, podjednako važne, komponente. Jedna se odnosi na sadržaj obrazovanja koji obuhvata nastavni program i materijale koje učenik treba da usvoji a druga se odnosi na tehnologije, metode, postupke i oblike jer uspeh zavisi od toga šta učenik nauči ali i od toga kako uči (Novaković-Cvetković, 2017: 180). Ličnost učenika se razvija putem učenja, dolaženja do informacija i rešavanja problemskih situacija. Sve to omogućava savremeno društvo i informacione tehnologije čije je korišćenje danas neophodno ali je važna i pravilna upotreba tih medija. Takva, informatizovana, nastava i obrazovanje učenicima je zanimljiva i privlačna jer smanjuje psihološku napregnutost zbog toga što obuhvata odnos koji uključuje tri subjekta u nastavi a to su nastavnik–učenik–računar, povećava se efikasnost rada, stimuliše stvaralaštvo i omogućava da se kod kuće proširuju znanja stečena u školi.

Za inovativnu nastavu, nastavu koja treba da angažuje sva čula kod učenika i osposobi ih da, pored obrazovnog aspekta, budu moralne, humane i kreativne osobe, vrlo je važno da postoje saradnički odnosi među decom. Iako je postojala sumnja da se time guši individualnost u radu i razvoju dece, a koja je rezultat upravo kreativnih aktivnosti, ipak je uočeno da razvojem ličnosti dece treba se baviti na holističan način. Dakle, da se razvija socijalno ponašanje pored podsticanja individualnosti. Stoga je važno da se organizuje grupni rad kako bi se, pored kreativnog ponašanja, razvijali i saradnički odnosi (Šefer, 1998). Zbog toga što saradničkim odnosima i kreativnim ponašanjem, može da se bitno utiče na suzbijanje agresivnog ponašanja i nasilja u školi.

Kada je u pitanju inovativnost u nastavi, kao što je rečeno, važno je kako će nastavnici prihvatiti iste i zbog toga je važno da se na ovome rade još dok se obrazuju da postanu nastavnici. U jednom istraživanju se izdvaja pojam *pedagoški dizajn* putem kog se nastoji da se ohrabri inovativna nastavna praksa. Ovo se posebno odnosi na studente, buduće nastavnike, koji su imali cilj da dizajniraju svoje prakse fokusirajući se na kreativnosti u radu. Izdvajaju se dva primera nastavne prakse: prvi se odnosi na razvijanje pedagoških planova nudeći *razmišljajući prostor*, a drugi se odnosi na predviđanje i na metod implementacije i opažanja za razvijanje pedagoških planova. Oba primera su pokazala pozitivne učinke u rezultatima, mada postoje i poteškoće sa kojima su se susreli ali koji se mogu rešiti (Kohler, Boissonnade & Giglio, 2015).

Mediji su u modernoj istoriji društva bili podložni društvenim promenama, ali su uvek bili u funkciji održavanja aktuelne strukture društvene moći u čemu su i oni imali svoj interes. Čomski (Chomsky, 2002) smatra da mediji u savremenom društvu imaju presudnu ulogu u sistemu kontrole i nadzora masa, a njima upravljaju privatni kapital i privatni interesi. Po rečima Rajhmajrove (Reichmayr, 2011) na ovaj problem bi trebalo obratiti posebnu pažnju jer procesi globalizacije medija i koncentracije moći predstavljaju izuzetno veliku opasnost za demokratiju i slobodu štampe. Na ovaj način se indirektno zadire i u privatnost svakog pojedinca jer procesi globalizacije i koncentracije moći dovode do „pretnje nadgledanja i tajnog beleženja svih aktivnosti ljudi u medijima”, što pred odgovorne

institucije postavlja pitanje „kako osigurati disperziju kontrole nad komunikacionim sistemima” (McQuail, 1999: 23). Sve ove opasnosti nisu uspele da zaustave početak pravog takmičenja u posedovanju informacija od značaja, što je davalo dodatni kvalitet kako u dolaženju do pravih informacija, tako i u njihovom plasiranju. Opšte širenje informacija različitim medijskim kanalima dovodi ih u žižu interesovanja javnosti, a ono što se čuje, vidi i pročita postaje deo stvarnosti koji je podjednako stvaran i značajan kao i subjektivni doživljaj. Iako je publika uskraćena za doživljajnu mogućnost, ona prezentovane informacije prihvata kao već proživljene i jednako vredne kao da su njihove lične (Lazić, 2011). Takva manipulatorska funkcija mas-medija doprinela je stvaranju masovne kulture i masovne komunikacije kojom rukovode moćni medijski centri sa visokom koncentracijom moći. Kontrola medija od strane interesnih centara moći otvara mogućnost manipulacije velikih masa ljudi, a posebno dece, koja nemaju kapacitete da se odbrane od medijskog uticaja. Miliša i Ćurko (2010) ističu da je količina informacija sa kojima se danas susreće prosečan učenik u jednom danu, veća nego količina informacija s kojom se u srednjem veku susretao čovek tokom celog života. Isti autori primećuju da su mladi ljudi sve više izloženi izrazitoj manipulaciji medija, da su 'mamci' manipulatora orijentisani na mlade, i da je 'mreža manipulatora razapeta'. Manipulatori žele na taj način razviti pedocentričnu doktrinu u vaspitanju. Đerić i Studen (2006) ovu nameru moćnih centara definišu kao težnju da stereotipuju pojedine grupe u društvu, sa ciljem da opstanu i zadrže vlastitu moć. Kao odbranu od ovih uticaja navode medijsko opismenjavanje kako bi se formirao pojedinac koji samostalno misli, bira, deluje i kritički tumači ono što mu nudi medijsko tržište. Očigledno je da „glavni problem današnje, informacione ere nije posedovanje, već tumačenje i filtriranje informacija usled velike dostupnosti, prebukiranosti i ciljanih namera” (Arsenijević, Andevski, 2010). Danas sve češće možemo čuti frazu da neki ljudi žive u 'svom svetu' što u prevodu znači svet koji nema dodirnih tačaka sa realnošću, nerealan svet, imaginarna stvarnost. Rajhmajr (Reichmayr, 2011) primećuje da su granice između 'stvarne' i 'virtuelne' realnosti pomućene i da se uočava disbalans između lične komunikacije i komunikacije putem kompjutera gde ovaj drugi oblik preuzima primat. Isti autor navodi da je primarno iskustvo, koje se stiče putem čula, ugroženo sekundarnim iskustvom ili iskustvom iz druge ruke gde mediji umesto nas biraju, menjaju, pakuju i prezentuju informacije. Kar (Carr) ističe da internet „reprogramira našu memoriju, navikava nas na konstantno stanje rasute pažnje i vodi do nestajanja sposobnosti dubinskog čitanja i razumevanja”. Kada korisnik čita sa ekrana, brzo menjanje fokusa i novih linkova pretvara ga u običnog dekodera informacija, koji gubi sposobnost da se usredsredi na sadržaj i da prati složene argumente ili zaplete u tekstu. On primećuje i da je internet stavio na raspolaganje nezamislivo obilje informacija, ali po cenu intelektualne plitkosti i da na taj način internet „ne menja samo način na koji čitamo, već i način na koji mislimo” (Carr, 2010). Medijski kompetentni učenici i nastavnici već davno nisu luksuz već neophodan uslov učenja u 21. veku jer tradicionalno orijentisana nastava ne može izdržati trku sa modernim tehnologijama. Potreba za ovladavanjem masovnim medijima je nedvosmislena jer je moć medija toliko velika da se opravdano navodi da sve što znamo „o našem društvu, o svetu u kome živimo znamo iz masovnih medija” (Luhmann, 1996). Postoji visok stepen usaglašenosti među stručnjacima kada je u pitanju izgled savremene škole gde većina tvrdi da obrazovanje u školi mora da obuhvati mnogo više od prostih znanja koja se inače mogu naći na internetu u svako doba. „Čoveku je u svako doba života potrebno obrazovanje koje izlazi iz okvira institucija, programa i metoda nametnutih tokom vekova” (Đorđević, 2006: 14). Porast uloge medija u procesima vaspitanja i obrazovanja je toliko veliki da se smatra da su savremeni mediji, mas-mediji, tehnološke i informacijske tehnologije i sredstva komunikacije „potisnuli škole” (Borovica i Kostović, 2011). U toj situaciji, dolazi do svojevrsnog apsurdna gde tehnološka i informacijska revolucija i razvoj sada uzrokuju obrazovnu revoluciju, prinuđujući obrazovanje da se drastično menja i da teži promeni paradigmi i ciljeva. U svetlu takvih

brzih društvenih promena kreativna nastava mora da ima veći stepen mobilnosti i adaptibilnosti, tj. savremena škola mora biti u stanju da se menja i prati promene u društvu i održava korak sa opštim razvojem zajednice. Prema autorima, do najvećih promena treba doći u domenu znanja, jer ona znanja koja su važila do juče, danas više ne važe, a ova koja su aktuelna danas sigurno neće biti aktuelna uskoro i zato škola treba učenicima da pruži upotrebljiva znanja. „Pravo znanje je ono znanje koje čini temelj novom znanju, a dobra škola je ona škola koja daje solidnu osnovu za dalje učenje, priprema za kritičko razmišljanje, tj. za analizu, prosuđivanje argumenata, postavljanje pravih pitanja” (Vilotijević, 2005: 7). Zbog svega navedenog Kumar (Kumar, 2000) je izričit u svojoj tvrdnji da su masovni mediji previše važni da bi bili ostavljeni kontroli medijskih vlasnika, jer su mediji vredna javna dobra koja moraju doprineti javnom interesu i razvoju društva, što vaspitanje i obrazovanje nesumnjivo jeste u svakom društvu koje organizovano brine o svom razvoju.

Paradigma kreativne nastave u kome se ceni svaki pojedinac sa svojim osobenostima, punoćom ličnih specifičnosti i shvatanja, zastupa stanovište da svi učenici unutar odeljenja treba da uče kooperativno, nasuprot višedecenijskog kompetitivnog, takmičarskog obrazovanja. U savremeno shvaćenom obrazovanju učenik je jedinstven i aktivan subjekt, koji se ne meri kalupom prosečnog učenika, i koji napreduje u domenu sopstvenih mogućnosti. Danas je široko zastupljen internet i multimedijalni pristup, što zahteva od nastavnog programa da koristi sve izvore informisanja, a ne samo knjigu, kako bi se stiglo do unapred određenih ciljeva. Nužnim uključivanjem medija u obrazovanje kao nepresušne izvore informacija nametnula se potreba sistematskog odnosa prema ovim moćnim tehnologijama. Ovaj kopernikanski obrt u orijentaciji moderne škole je ukazao na potrebu medijski osposobljenih radnika koji će umeti da na svrsishodan način iskoriste sve blagodeti mas-medija. Zbog svojih širokih mogućnosti i bogatstva podsticaja, mediji i medijska kompetentnost svih učesnika u obrazovnom sistemu su postali centralni deo savremene škole 21. veka.

Problem istraživanja

Nauka, tehnologija i mediji beleže drastično brz razvoj, koji je doneo mnoge korisne stvari vaspitno-obrazovnoj praksi i autori su složni u naglašavanju njihovog značaja. Zbog toga se sve češće priča o postojanju nove discipline, medijskog obrazovanja koja se bavi mogućnostima primene medija u nastavi ali i efektima njihovog delovanja na nastavnike i učenike. Među stručnjacima postoje suprotstavljena mišljenja u vezi sa prednostima i nedostacima učenja putem savremenih medija i tehnologija jer jedni naglašavaju pozitivne efekte, dok druga grupa autora naglašava negativne efekte. Međutim, svi su saglasni u tome da su mediji potreba savremene škole i da se njihov uticaj mora istražiti i iskontrolisati za napredak vaspitno-obrazovnog sistema. *Problem ovog istraživanja je upoznavanje sa uticajem masovnih medija na antisocijalizaciju učenika.*

Zadaci istraživanja

1. Ispitati percepcije nastavnika o konzumiranju medija učenika.
2. Ispitati mišljenja nastavnika o uticaju medija na psihofizički i kognitivni rast i razvoj.
3. Ispitati mišljenja nastavnika o korisnosti medija za učenike.

Varijable istraživanja

Nezavisne varijable predstavljaju godine ispitanika i stepen poznavanja rada na računaru, a zavisnu varijablu predstavljaju mišljenja nastavnika o uticaju masovnih medija na antisocijalizaciju učenika.

Populacija i uzorak istraživanja

Na osnovu cilja ovog istraživanja gde je istaknuto da ispitujemo percepcije nastavnika o socijalnim veštinama svojih učenika, uzorak čine nastavnici srednjih škola u Nišu. Istraživanjem je obuhvaćeno 100 nastavnika.

Statistička obrada podataka

Za potrebe ovog istraživanja, a u skladu sa proučavanim problemom i korišćenom istraživačkom metodom, primenjeni su istraživački postupci koji omogućavaju prikazivanje dobijenih podataka i njihovu analizu. Podaci su prikazani tabelarno a za obradu podataka korišćen je specijalizovani program za statističku obradu podataka (SPSS, verzija 20.0). Statistički parametri koji su korišćeni su: aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), veličina uzorka (N), stepen slobode (df), Pirsonov koeficijent korelacije (r) i Kronbah Alfa test radi provere relijabilnosti instrumenta.

Interpretacija i diskusija rezultata

U prvom zadatku pošli smo od pretpostavke da nastavnici smatraju da učenici koriste medije u svakom trenutku. Rezultati su pokazali da nastavnici smatraju da je konzumiranje medija (za posećivanje društvenih mreža, slanje sms-a, imejla, igranje igrice) u tolikoj meri izraženo kod učenika da oni ne bi mogli da izdrže da školski dan prođe bez ovih sredstava. Dobijeni rezultati u skladu su sa izveštajem internacionalne baze podataka o rejtingu, zapisima i gledanosti nacionalnih medija (Eurodata TV, 2010), koji je pokazao da je stanovništvo Srbije na samom vrhu po količini vremena dnevno utrošenoj na aktivnosti na fejsbuku sa 316 minuta dnevno. Kada uz ovo dodamo podatke koji govore da se 60,4% srednjoškolaca i 79,1% studenata najčešće informiše putem interneta, da deca od 3 do 6 godina prosečno provedu 2 sata ispred računara i televizora, a da se kod dece od 6 do 7 godina vreme uz računar naglo povećava (Anđelković, 2008) dolazimo do zaključka da je za opstanak mladih u školi budućnosti nužno otvoriti obrazovni sistem za funkcionalno povezivanje sa medijima i njegovim sve snažnijim obrazovno-vaspitnim potencijalima. U suprotnom, napori koji se postižu u školama mogu postati uzaludni s obzirom na vreme koje deca provode pod nekontrolisanim uticajem medija koji je u savremenom dobu postao veći nego ikada. Vrednost Pirsonovog koeficijenta korelacije ($r = -0,197$; $p=0,050$), koja je negativnog smera, pokazuje statistički značajnu povezanost između nezavisne varijable – starost nastavnika i stavova nastavnika o nivou konzumiranja medija od strane učenika. Rezultati pokazuju da sa povećanjem godina starosti nastavnika opada njihov stav o svakodnevnom konzumiranju medija od strane učenika, odnosno mlađi nastavnici primećuju izraženiji nivo konzumiranja medija kod učenika nego stariji nastavnici.

Vrednost Pirsonovog koeficijenta korelacije ($r=0,313$; $p=0,002$), koja je pozitivnog smera, ukazuje na statistički značajnu povezanost između nezavisne varijable – stepen poznavanja rada na računaru i stava nastavnika o stepenu konzumiranja medija od strane učenika. Rezultati su pokazali da sa povećanjem nivoa poznavanja rada na računaru raste i svest nastavnika o stepenu konzumiranja medija od strane učenika, odnosno, nastavnici sa

naprednijim nivoom poznavanja rada na računaru primećuju izraženije korišćenje medija od strane učenika nego nastavnici sa osnovnim nivoom poznavanja rada na računaru.

Tabela 1. *Pirsonov koeficijent korelacije: Nivo konzumiranja medija od strane učenika i nezavisne varijable – starost nastavnika i rad na računaru*

		Stav o nivou konzumiranja medija od strane učenika
Starost nastavnika	R	-0,197*
	p	0,050
	N	100
Stepen poznavanja rada na računaru (nastavnika)	r	0,313**
	p	0,002
	N	100

**Korelacija na nivou značajnosti 0,01

*Korelacija na nivou značajnosti 0,05

U drugom zadatku pošli smo od pretpostavke da nastavnici smatraju da se upotreba medija negativno odražava na psihofizički i kognitivni rast i razvoj. S obzirom na to da su nastavnici izrazili visok stepen slaganja skoro sa svim tvrdnjama u drugom zadatku koje se odnose na negativni uticaj medija na psihofizički i kognitivni razvoj učenika, možemo zaključiti da je druga hipoteza istraživanja – potvrđena.

Dakle, nastavnici smatraju da su đaci danas zavisni od medija, da bi se za neke učenike čak moglo reći da žive u paralelnom univerzumu, a kao jedan od najčešćih problema koji u vezi sa tim postoji kod učenika jeste problem održavanja koncentracije na duži vremenski period. Nastavnici primećuju i to da je veliki broj učenika fizički neaktivan, a oko trećina njih izrazila je i mišljenje da zbog prevelike upotrebe medija primećuju sve veći broj dece sa oštećenjem vida. U prilog tome govore rezultati istraživanja prema kojim 45,8% srednjoškolaca slobodno vreme provodi uz televizor, uz mobilni telefon 32,8% a uz kompjuter 28,6% dece. Ovi mediji su odvratili srednjoškolce od bavljenja sportom, čitanja knjiga ili kulturnih događaja i stvaralačkih aktivnosti (Grandić i Letić, 2009). Autori navode da je broj sati provedenih uz televizor ili kompjuter direktno srazmeran višku kilograma kod dece nižeg uzrasta. Izbegavanje fizičkih aktivnosti, uz tendenciju ka statičnim radnjama uz medije, vodi ka manjoj potrošnji energije i taloženju i nagomilavanju masnog tkiva što najčešće rezultira dijabetesom (Žiropada, 2007). Kao najdelotvornije rešenje ovog problema stručnjaci navode prevenciju. Učestvovanje na časovima fizičkog vaspitanja, rekreativno bavljenje sportom, stalno kretanje, uz izbegavanje dugog pasivnog zadržavanja tela u jednom položaju je odličan vid prevencije od fizičke zapuštenosti tela. Izračunavanjem Pirsonovog koeficijenta korelacije nije utvrđena značajna povezanost između nezavisnih varijabli (starost nastavnika i stepen rada na računaru) i stava nastavnika o negativnom uticaju medija na psihofizički i kognitivni rast i razvoj učenika (ovaj stav ispitivan je putem sedam tvrdnji: *Primećujem da je dosta učenika fizički neaktivno i zapušteno; Mnogi učenici nisu u stanju da razumeju i pronadu dublji smisao gradiva* itd.). Rezultati su prikazani u Tabeli 2.

Tabela 2. *Pirsonov koeficijent korelacije: Negativni uticaj medija na psihofizički i kognitivni rast i razvoj i nezavisne varijable – starost nastavnika i rad na računaru*

		Stav o negativnom uticaju medija na psihofizički i kognitivni rast i razvoj učenika
Starost nastavnika	r	-0,047
	p	0642

	N	100
Stepen poznavanja rada na računaru (nastavnika)	r	0,157
	p	0,119
	N	100

U trećem zadatku pošli smo od pretpostavke da nastavnici smatraju medije korisnim za učenike. Nastavnici su se u najvećoj meri složili sa tvrdnjama: *Primećujem da su učenicima mediji glavno sredstvo zabave i opuštanja* (46% se potpuno, a 33% delimično složilo sa tvrdnjom); *Smatram da mediji predstavljaju izuzetno bitan izvor informacija za učenike* (33% se delimično, a 28% potpuno složilo); *Učenici rado žele da uče iz medija zbog bogatstva stimulacija kroz kombinaciju tona, slike i teksta* (44% se delimično, a 25% potpuno složilo sa tvrdnjom); *Masovni karakter medija prenosi podatke i poruke do učenika* (42% nastavnika se potpuno, a 23% delimično složilo sa ovom tvrdnjom). Kod tvrdnji: *Primećujem da mediji pomažu učenicima da prevaziđu vremensku i prostornu barijeru*; *Upotreba medija na času je doprinela povećanju kreativnosti i mašte*, takođe je najveći broj ispitanika izrazio saglasnost, ali je i veliki broj nastavnika (oko trećina) izrazio nesigurnost. Nastavnici su se u najmanjoj meri složili sa tvrdnjom: *Smatram da društvene mreže doprinose povezivanju učenika u odeljenju*. Kod ove tvrdnje 31% nastavnika izrazio je nesigurnost, 37% njih se složilo dok je 36% nastavnika izrazilo delimično ili potpuno neslaganje.

Na osnovu dobijenih podataka možemo zaključiti da je treća hipoteza istraživanja – delimično potvrđena. Oni se slažu sa tim da su mediji značajni za učenike u pogledu pristupačnosti informacija i tonske i vizuelne stimulacije, ali su mišljenja podeljena kada su u pitanju značaj medija za povećanje kreativnosti i mašte učenika i doprinos medija u povezivanju učenika u odeljenju.

Dakle, nastavnici smatraju da su mediji značajni za učenike u pogledu pristupačnosti informacija i tonske i vizuelne stimulacije. Nastavnici medije vide i kao glavno sredstvo zabave kod učenika. Upravo zbog toga što pokrivaju celokupan protok informacija u društvu, masovnim medijima jeste mesto u obrazovnim institucijama. Ova implementacija ima širu pedagošku konotaciju jer su funkcije i medijski efekti višestruki i uključuju informisanje, društvenu koheziju, zabavu, određivanje dnevnog reda, obrazovanje, oblikovanje i uticaj na mišljenja i stavove, kontrolu, kritiku, integracije, rasonodu, strukturu svakodnevnih obaveza, obezbeđivanje tema za razgovor, postavljanje obrazaca ponašanja i sl. (Reichmayr, 2011). Iako su se mnogi nastavnici složili da mediji pomažu učenicima da prevaziđu vremenske i prostorne barijere, da upotreba medija na času doprinosi povećanju kreativnosti i mašte i da društvene mreže doprinose povezivanju učenika u odeljenju, određen broj nastavnika, tačnije oko trećina njih, pokazala je nesigurnost u pogledu ovih aspekata medija, dok su neki čak izrazili i neslaganje sa ovim tvrdnjama. Činjenica je da su društvene mreže postale trend bez koga je nezamisliv život učenika savremenog doba iz dva razloga: prvi, što pruža brojne mogućnosti i simulacije iz realnog života i drugi, zato što je visoko dostupan. Najčešće korišćeni kompjuterski i mobilni programi (facebook, skype, instagram, gmail, viber, whats up, twitter) su besplatni i laki za upotrebu što doprinosi masovnoj upotrebi. Uz pomoć ovih socijalnih mreža ljudi su u mogućnosti da održavaju jako realne kontakte sa prijateljima i rođacima koji su fizički udaljeni od nas. Razmena poruka i podataka je laka i brza što pomaže u održavanju bliskosti sa bitnim osobama. Bez blagodeti mas-medija to sigurno ne bi bilo moguće u toj meri, stoga bi svakako u planiranju škole budućnosti trebalo imati u vidu implementiranje društvenih mreža u školski život i rad. Izračunavanjem Pirsonovog koeficijenta korelacije utvrđena je značajna povezanost između nezavisnih varijabli (starost nastavnika i stepen rada na računaru) i stavova nastavnika o korisnosti medija za učenike. Stavovi o korisnosti medija za učenika ispitivani su putem

sedam tvrdnji (*Smatram da mediji predstavljaju izuzetno bitan izvor informacija za učenike; Smatram da društvene mreže doprinose povezanju učenika u odeljenju* itd.).

Vrednost Pirsonovog koeficijenta korelacije ($r = -0,233$; $p = 0,020$), koja je negativnog smera, pokazuje statistički značajnu povezanost između nezavisne varijable – starost nastavnika i stavova nastavnika o korisnosti medija za učenike. Rezultati ukazuju na to da stariji nastavnici imaju negativniji stav o korisnosti medija za učenike, dok mlađi nastavnici više veruju da su mediji značajni i korisni za učenike.

Vrednost Pirsonovog koeficijenta korelacije ($r = 0,264$; $p = 0,008$), koja je pozitivnog smera, ukazuje na statistički značajnu povezanost između nezavisne varijable – stepen poznavanja rada na računaru i stava nastavnika o korisnosti medija za učenike. Rezultati ukazuju na to da nastavnici koji imaju viši stepen poznavanja rada na računaru više veruju u značaj i doprinos koji mediji mogu doneti učenicima nego nastavnici koji imaju slabiji stepen poznavanja rada na računaru. Rezultati su prikazani u Tabeli 3.

Tabela 3. *Pirsonov koeficijent korelacije: Korisnost medija za učenike i nezavisne varijable – starost nastavnika i rad na računaru*

		Stav o korisnosti medija za učenike
Starost nastavnika	r	-0,233*
	p	0,020
	N	100
Stepen poznavanja rada na računaru (nastavnika)	r	0,264**
	p	0,008
	N	100

**Korelacija na nivou značajnosti 0,01

*Korelacija na nivou značajnosti 0,05

Zaključna razmatranja

Uzevši u obzir nezavisnu varijablu – godine starosti nastavnika, utvrđeno je da postoji značajna razlika u odgovorima mlađih i starijih nastavnika. Za mlađe nastavnike vezuje se mišljenje da su njihovi učenici dobro medijski opremljeni, dok se kod starijih nastavnika može primetiti nesigurnost ili nedovoljna informisanost o medijskoj opremljenosti učenika. Takođe, kod mlađih nastavnika vlada mišljenje da je kod učenika u velikoj meri zastupljeno svakodnevno konzumiranje medija, dok je kod starijih nastavnika ovaj stav u manjoj meri izražen. Rezultati ukazuju i na to da stariji nastavnici imaju negativniji stav o korisnosti medija za učenike, dok mlađi nastavnici više veruju da su mediji značajni i korisni za učenike.

Ustanovljena je značajna razlika i u odgovorima nastavnika u odnosu na nezavisnu varijablu – stepen poznavanja rada na računaru. Za nastavnike sa višim stepenom poznavanja rada na računaru vezuje se mišljenje da su njihovi učenici dobro medijski opremljeni, dok se kod nastavnika koji ne poznaju dobro rad na računaru može primetiti nesigurnost ili nedovoljna informisanost o medijskoj opremljenosti učenika. Takođe, među nastavnicima sa višim nivoom poznavanja rada na računaru vlada mišljenje da je kod učenika u velikoj meri zastupljeno svakodnevno konzumiranje medija, dok je kod onih koji imaju slabiji nivo poznavanja rada na računaru ovaj stav u manjoj meri izražen. Rezultati ukazuju i na to da nastavnici koji imaju viši stepen poznavanja rada na računaru više veruju u značaj i doprinos koji mediji mogu doneti učenicima nego nastavnici koji imaju slabiji stepen poznavanja rada na računaru. Statističkom proverom relijabilnosti instrumenta ustanovili smo da je koeficijent Kronbah-Alfa na visokom nivou od 0,904.

Rezultati su pokazali da nastavnici smatraju da je konzumiranje medija (za posećivanje društvenih mreža, slanje sms-a, imejla, igranje igrice) u tolikoj meri izraženo kod učenika da oni ne bi mogli da izdrže da školski dan prođe bez ovih sredstava. Dolazimo do zaključka da je za opstanak mladih u školi budućnosti sa kreativnom nastavom nužno otvoriti obrazovni sistem za funkcionalno povezivanje sa medijima i njegovim sve snažnijim obrazovno-vaspitnim potencijalima. U suprotnom, napori koji se postižu u školama mogu postati uzaludni s obzirom na vreme koje deca provode pod nekontrolisanim uticajem medija koji je u savremenom dobu postao veći nego ikada.

Nastavnici smatraju da su đaci danas zavisni od medija, da bi se za neke učenike moglo reći da žive u paralelnom univerzumu, a kao jedan od najčešćih problema koji u vezi sa tim postoji kod učenika jeste problem održavanja koncentracije na duži vremenski period. Nastavnici primećuju i to da je veliki broj učenika fizički neaktivan, kao i da kod njih postoje problemi plitkosti u razmišljanju i nesposobnosti shvatanja dubljeg smisla gradiva koje se uči. Ovaj podatak potvrđuju i mnogi autori koji navode da internet reprogramira našu memoriju, navikava nas na konstantno stanje rasute pažnje i vodi do nestajanja sposobnosti dubinskog čitanja i razumevanja (Birkerts, 1994; Carr, 2008). U prilog tome Birket (Birkerts, 1994) ističe da je fragmentarizacija prostora i vremena dovela do gubitka pažnje i posvećenosti, brzine i površnosti, te ističe značaj knjige i tradicionalne komunikacije. Jedan deo rešenja za ove probleme koji zahvataju sve veći broj dece je vremenska regulacija u korišćenju virtuelnih oblika komunikacije i življenja od strane roditelja. Drugi deo se odnosi na podsticanje deteta da učestvuje u aktivnostima koje se odvijaju u stvarnosti i na razvoju nezavisnog, kritičkog stava prema medijskim sadržajima kako bi se ograničio njihov uticaj da ličnost deteta.

Iako su se mnogi nastavnici složili da mediji pomažu učenicima da prevaziđu vremenske i prostorne barijere, da upotreba medija na času doprinosi povećanju kreativnosti i mašte i da društvene mreže doprinose povezivanju učenika u odeljenju, određen broj nastavnika, tačnije oko trećina njih, pokazala je nesigurnost u pogledu ovih aspekata medija, dok su neki čak izrazili i neslaganje sa ovim tvrdnjama. Razumljiva je nepoverljivost nastavnika prema medijima s obzirom na to da je implementacija medija u obrazovni proces još uvek nedovoljno ispitani teren u našoj zemlji, kao i zbog mnogo utvrđenih negativnih aspekata medija koje ističu psihološki, pedagoški i zdravstveni radnici. Međutim, činjenica je da su društvene mreže postale trend bez koga je nezamisliv život učenika savremenog doba iz dva razloga: prvi, što pruža brojne mogućnosti i simulacije iz realnog života i drugi, zato što je visoko dostupan. Najčešće korišćeni kompjuterski i mobilni programi (facebook, skype, instagram, gmail, viber, whats up, twitter) su besplatni i laki za upotrebu što doprinosi masovnoj upotrebi. Uz pomoć ovih socijalnih mreža učenici su u mogućnosti da održavaju kontakte sa bliskim prijateljima i rođacima. Bez blagodeti mas-medija to sigurno ne bi bilo moguće u toj meri, stoga bi u planiranju kreativne nastave trebalo imati u vidu implementiranje društvenih mreža u školski život.

Cilj ovog rada je takođe bio da ohrabri diskusiju i izazove komentare koji bi doprineli razvoju svih nauka i disciplina koje se direktno ili indirektno bave obrazovanjem, (anti)socijalizacijom i masovnim medijima.

Literatura:

- Anđelković, N. (2008). Informaciona tehnologija u predškolskom vaspitanju i obrazovanju. U: *Zbornik radova naučno-stručnog skupa Tehnika i informatika u obrazovanju – TIO'08* (str. 64–71). Čačak: Tehnički fakultet.
- Arsenijević, J. i Andevski, M. (2010). *Menadžment obrazovanja za društvo koje uči*. Novi Sad: Mondograf.

- Birkerts, S. (1994). *The Gutenberg elegies: the fate of reading in an electronic age*. New York: Faber and Faber.
- Borovica, T. i Kostović, S. (2011). Savremeni mediji u funkciji obrazovne revolucije. *Kultura*, 137, 370–381.
- Carr, N. (2010). *The Shallows: What the Internet is doing to our brains*. New York: W. W. Norton.
- Chomsky, N. (2002). *Mediji, propaganda i sistem*. Zagreb: Biblioteka šta čitaš?
- Đerić, I. i Studen, R. (2006): Stereotipi u medijima i medijsko opismenjavanje mladih. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 38(2), 456–471.
- Đorđević, J. (2006). Nastava i učenje u savremenoj školi. U: *Pretpostavke uspješne nastave*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- EURODATA TV (2011): *International Key Facts*.
- Grandić, R. i Letić, M. (2009). Životni stilovi slobodnog vremena mladih u Srbiji. *Pedagoška stvarnost*, 5-6, 468–478.
- Kankaraš, M. (2009): Implicitne teorije kreativnosti: kros-kulturna studija. *Psihologija*, 42(2), 187–202.
- Kohler, A., Boissonnade, R. i Giglio, M. (2015). From inovative teacher education to creative pedagogical designs. *Teaching Innovations*, 28, 116–129.
- Koludrović, M. i Reić-Ercegovac, I. (2010). Poticanje učenika na kreativno mišljenje u suvremenoj nastavi. *Odgojne znanosti*, 12(2), 427–439.
- Kumar, K. (2000). *Media Education in India: Strategies, Trends, Visions*. Stockholm: Media Education Conference.
- Lazić, S. (2011). Masovna kultura, masovna komunikacija i masovni mediji u interakciji sa procesom obrazovanja. Novi Sad: *Pedagoška stvarnost*, 1-2, 34–41.
- Luhmann, N. (1996). *Die Realität der Massenmedien*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Maksić, S. (2016). Neka pitanja o kreativnosti u digitalnom dobu. *Institut za pedagoška istraživanja*, (1), 17–29.
- Maksić, S. i Pavlović, J. (2015): Srednja škola kao kontekst za ispoljavanje i razvoj kreativnosti. *Institut za pedagoška istraživanja*, 71–85.
- Maksić, S. i Pavlović, J. (2016). Ogljedno podsticanje kreativnosti u školi i promene uverenja nastavnika o kreativnosti. *Inovacije u nastavi*, 3, 16–54.
- McQuail, D. (1999). The Future of Communication Theory. *Studienverlag*, 11–24.
- Milićević, N., Pejić, B. i Komlenić, M. (2016): Uloga kreativnosti i inovativnosti u savremenom dobu. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta*, (2), 63–81.
- Miliša, Z. i Čurko, B. (2010). Odgoj za kritičko mišljenje i medijska manipulacija. *Medianali*, 7, 57–73.
- Milivojević, T. (2017). Kontradiktornost između naglašavanja kreativnosti u teoriji i njenog gušenja u praksi. *Megatrend revija*, 14(1), 207–222.
- Reichmayr, I. (2011). *U prilog medijskom obrazovanju*. Media Online.
- Rou, A. (2008). *Kreativna inteligencija*. Clio, 165–181.
- Ružić, M., Vidanović, C. i Stojiljković, S. (2015). Kreativnost, inteligencija i anksioznost učenika različitog školskog uspeha. *Ministarstvo prosvete, nauke i tehnologije Republike Srbije*, 715–734.
- Šefer, J. (1998). Vođe u kreativnim aktivnostima saradničkih grupa učenika. *Institut za pedagoška istraživanja*, (4), 449–462.
- Solomanji, I. i Bogнар, L. (2008). Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima. *Život i škola*, 19, 87–94.
- Stevanović, A. (2015). Teoretski aspekti liderstva i kreativnosti. *Škola biznisa*, (1), 111–128.
- Vilotijević, M. (2005). *Promenama do kvalitetne škole*. Beograd: Zajednica učiteljskih fakulteta Srbije.
- Zdravković, V. i Jovanović, M. (2015). Muzička kultura i umetnost u razrednoj nastavi danas. *Godišnjak Učiteljskog fakulteta u Vranju*, 237–333.
- Žiropađa, LJ. (2007). Dete i kompjuter – očekivanja i strepnje roditelja. *Nastava i vaspitanje*, 1, 66–76.

Prof. Bisera S. Jevtic, PhD
Faculty of Philosophy
University of Nis
Nevena Stanisavljevic, MA
Preschool Teacher Training College
Krusevac

CREATIVE TEACHING AND MASS MEDIA

Summary: The future of the educational system is based on the ability to self-learn and promote the importance and pragmatism of creative teaching. Although we will also deal with the negative aspects of the media influence on creative teaching, it is important to note at the very beginning that the media also have a very positive impact on the education of students in elementary school, because it is quite certain that digital media can successfully support new forms of learning, their effectiveness and efficiency. Development as a trend and a child's mastering of new technologies are in a disproportionate relationship with the overcoming of problems arising from the consumption of media content from them, and thus the problem of our research consists in answering the question: Does the mass media have a negative role in the upbringing and education of children of elementary school age? The results of the research indicate the possibility of overcoming the set problem through finding creative and innovative ways of implementing the teaching process. Creative teaching in students develops autonomy, autonomy and courage that encourages them to act positively and have a positive view of the world. The very attractiveness of the subject of research has awakened our need for its deeper insight and study.

Key words: mas-media, creative teaching, media competence, creative competence, innovation.

